

ಎರಗಿದಾಗ ರಾವಣ ಬಲವಾಗಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಜಟಾಯುವಿನ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಖಿಡ್ಕದಿಂದ ತರಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಕೈಗಳಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಹೊಡೆದು ತುಂಡರಿಸಲಾಯಿತು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಿರಾಯುಧ ಹತ್ಯೆ. ತನ್ನ ಎರಡು ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಮುರಿದುಕೊಂಡ ಜಟಾಯು ಆಕಾಶದಿಂದ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಆ ದೃಶ್ಯ ಇಂದ್ರನು ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಹೊಡೆದಾಗ ಪರ್ವತಗಳು ಬೀಳುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ರಾವಣನ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ಸೀತೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕವಿ ಮನೋವೇದಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಕೆ 'ಸಿಂಗದ ಕೈಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಹರಿಣಾಂಗನ'. ಅಂದರೆ, ಸಿಂಹ ಹಿಡಿದ ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆ.

ಬಲೆಗೊಳಗಾದ ಸೋಗಿನವಿಲಂತೆ ಭಯಾಕುಳಿ ತನ್ನ ಚಿತ್ತ ದೊ
ಳ್ಳೆಲಸಿದ ರಾಮನಂ ಬಯಸಿ ನೋಡಲಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಬಾಹ್ಯದರ್ಶನ
ಕೈಲಸದಳೆಂಬಿನಂ ಮುಗಿಯ ಕಣ್ಮಲಗಳ್ಳಸು ಮುಚ್ಚೆವೋಗಿ ತ
ಣ್ಣೆಲರಲೆಪಿಂದೆ ಮುಚ್ಚೆದಿಳಿದಳ್ಳ ಗುಟ್ಟಂ ಪೊಟಪೊಣ್ಣೆ ಹಾ ರವಂ

ಸೀತೆ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸೋಗೆ ನವಿಲಂತೆ ಭಯದಿಂದ ಕಳವಳಗೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಬಯಸಿ, ಅವನನ್ನು ನೋಡುವ ಹಂಬಲ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಹೊರ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನೋಡಲು ಬೇಸರಿಸಿದಳು ಎನ್ನುವಂತೆ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗಿ, ತಂಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ರೋದಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ನಾಗಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಉಪಮೆ, ಉಪಮಾನ, ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಗಳಿಗಂತೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ಅವು ಭಾವಸಹಜವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಸಹೃದಯನಲ್ಲಿ ಸದಾಕಾಲ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ.

ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ನೆರವಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದ್ದ ರಾಮನಿಗೆ ಅದು ಮಾಯಾವಿಯ ಸಂಚು ಎಂಬ ನಿಜ ಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಮರಳಿ ಬಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಲತಾ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಡದಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆವೇಗ, ಬೆರಗು, ದುಃಖ, ಮೋಹ ಎಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿ ಭಾವಪರವಶತೆಯಿಂದ ಮೂರ್ಛಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಅಡವಿಯ ತುಂಬಾ ಅಲೆಯುತ್ತಾನೆ; ಸೀತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ; ಶೋಕದಗ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ:

ಕಳಹಂಸಾಲಸಯಾನೆಯಂ ಮೃಗಮದಾಮೋದಾಸ್ಯನಿಶ್ಚಾಸೆಯಂ
ತಳೆರೇ ತಾವರೆಯೇ ಮದಾಳಿಕುಲಮೇ ಕನ್ಯೈದಿಲೇ ಮತ್ತ ಕೋ
ಕಿಳಮೇ ಕಂಡಿರೆ ಪಲ್ಲವಾಧರೆಯನಂಬೋಜಾಸ್ಯೆಯಂ ಭೃಂಗಕುಂ
ತಳೆಯಂ ಕೈರವನೇತ್ರೆಯಂ ಪಿಕರವಪ್ರಖ್ಯಾತೆಯಂ ಸೀತೆಯಂ

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕೊರಳುಬಿಟ್ಟ ಗದ್ದದಿತ ಶಬ್ದಗಳು ಹೊರಗೆ ಉರುಳಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ನಾಗಚಂದ್ರನ ಅಪೂರ್ವ ಶೈಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥ ನಿದರ್ಶನ. ಯಾವ ಅಲಂಕಾರದ ಗೋಜು ಇಲ್ಲದ, ಉತ್ಕಟ ಭಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವರ್ಣನೆಯಂತೆ ಕಂಡರೂ ಶಬ್ದಗುಚ್ಛದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಭಾವ ಮಡುಗಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಜೀವ ಸಂಕುಲವೆ ತನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ರಾಮ ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ: ಎಲೇ, ಚಿಗುರೇ, ತಾವರೆಯೇ, ಮದಿಸಿದ ದುಂಬಿ ಸಮೂಹವೇ, ಕನ್ಯೈದಿಲೆಯೇ, ಅಮಲೇರಿದ ಕೋಗಿಲೆಯೇ—